

Kirjaamo
Opetusministeriö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

s-posti: copyright@minedu.fi

Viite: lausuntopyyntöne 10.11.2009 (Dnro 30/010/2009)

Työntekijän ja työnantajan oikeus työ- tai virkasuhteissa luotuihin teoksiin Virkamiestyöryhmän luonnos hallituksen esitykseksi tekijänoikeuslain muuttamisesta

Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y. kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Teoston pääviestit

Pidämme luonnosta hallituksen esitykseksi yksipuolisesti ja puutteellisesti valmisteltuna. Säännösehdotus uudeksi tekijänoikeuslain 40 a §:ksi on teknisesti ja sisällöllisesti epämääräinen ja johtaisi toteutuessaan arvaamattomiin seurauksiin mm. tekijänoikeuden luovutus-sopimusten tulkintakäytännössä. Ehdotettu sääntely merkitsisi luovan työn tekijöiden aseman tosiasiallista heikentymistä työnantajien aseman vastaavasti vahvistuessa. Samalla se tarkoittaisi vaikutuksiltaan laajenevaa tulonsiirtoa tekijöiltä työnantajille.

Vastustamme työsuhteolettaman säätämistä ja asiaa koskevan lainvalmistelun jatkamista. Perustelemme seuraavassa näkemyksiämme yksityiskohtaisesti.

Yksityiskohtainen arviointi

a. valmistelun yksipuolisuus ja puutteellisuus

Virkamiestyöryhmän laatima esitys on jatkoa oikeusneuvos Mikko Tulokkaan kesäkuussa 2008 laatimalle tekijänoikeudellista työsuhteolettamaa koskevalle selvitykselle. Luonnoksessa mainitaan, että opetusministeriölle annettiin 50 työsuhteolettamaa kannattavaa ja 36 sitä vastustavaa lausuntoa. Mm. Teosto piti työsuhteolettamaa tarpeettomana ja vastusti sitä. Lokakuussa 2008 asetetun virkamiestyöryhmän tehtävänä oli valmistella esitys tekijänoikeuslain muuttamisesta Tulokkaan ehdotuksen ”ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta”. On silmiinpistävä, että lausuntopalautteeseen viitataan luonnoksessa etupäässä sikäli kun Tulokkaan ehdotuksia ei ole pidetty riittävinä ”oikeustilan selkeyttämiseksi” työnantajien kannal-

raan työsuhteen nojalla. Osapuolten lähtökohtainen erivertaisuus, yksittäisen työntekijän vähäinen neuvotteluvoima ja työoikeudellinen heikomman suojan periaate huomioiden tällainen asetelma olisi täysin kohtuuton. Tekijälle säilytettyyn todistustaakkaan liittyvien yleisten ongelmien lisäksi on huomattava, kuten esityksessäkkin todetaan (s. 13), että vakiintuneetkin käytännöt ovat monilla aloilla murroksessa. Yhä useammin tekijälle edullisempaa vertailukohtaa ei siis kenties olisi lainkaan esitettävissä.

c. luovan työn tekijöiden aseman heikkeneminen ja tulonsiirto työnantajille

Esityksen mukaan ehdotettavan 40 a §:n olisi tarkoitus vastata eräin tarkennuksin käytäntöä, joka vallitsee ainakin sisältöteollisuuden ja kulttuurialojen ydinalueiden ulkopuolella. Kyseisillä ”tarkennuksilla” olisi kuitenkin kohtalokkaita seurauksia tekijöiden oikeusaseman ja tulonmuodostuksen kannalta. Työnantajan käyttöoikeus ei nimittäin koskisi ainoastaan sitä erityistä tarkoitusta, johon teos on luotu, vaan työnantajalla olisi vapaus hyödyntää teosta myös teoksen luomisen jälkeen ilmeneviin tarkoituksiin. Työnantaja saisi valmistaa kappaleita teoksesta ja saattaa teoksen yleisön saataviin *millä tavalla tahansa*. Esityksen mukaan työnantajan käyttöoikeutta ei olisi perusteltua rajoittaa jonakin tiettyä ajankohtana harjoitettavaan toimintaan, vaan toiminnan kehittämisen tulisi olla mahdollista koskien sen laajuutta, laatua ja toimintamallia. Työnantajalle siirtyvä muunteluoikeus ja edelleenluovutus-oikeus huomioiden työnantajan mahdollisuudet hyödyntää teosta olisivat käytännössä *rajattomat*.

Tekijänoikeus on voimassa tekijän eliniän ja 70 vuotta hänen kuolinvuotensa päättymisestä. Työnantajan käyttöoikeus työntekijän luomiin teoksiin jäisi voimaan myös työsuhteen päätyttyä. Työnantajalle 40 a §:n nojalla siirtyneet oikeudet muodostaisivat vähitellen oikeusmassan, joka kerryttäisi tuloa yhä uusista lähteistä ja uusilta markkinoilta kymmeniä vuosia eteenpäin. Teoksen alun perin luoneet tekijät eivät saisi näistä tuloista senttiäkään. Kyseessä olisi siten *valtaisa tulonsiirto* työntekijöiltä työnantajille. Lisäksi oikeuksien vapaa siirtomahdollisuus voisi johtaa niiden ajautumiseen uusille omistajille täysin ennakoimattomalla tavalla. Tekijänoikeudessa keskeinen tekijän ja teoksen välinen henkilökohtainen suhde, jota mm. moraaliset oikeudet kuvastavat, menettäisi täysin merkityksensä. Tästä huolimatta esityksen perusoikeusarvioinnissa tyydytään toteamaan, ettei lakiehdotus ole ongelmallinen perustuslaillisen omaisuudensuojan tai muidenkaan perusoikeuksien kannalta.

Esityksen mukaan ehdotettua säännöstä sovellettaisiin käytännössä pääsääntöisesti aloilla, joilla tekijänoikeudella suojatun aineiston taloudellinen merkitys on tekijälle vähäisempi. Esityksen suora vaikutus sisältöteollisuuden ydinalueisiin olisi vähäinen. Tällainen rajausta ei ole uskottava. Meneillään oleva toimintaympäristön muutos koskettaa myös tekijänoikeuden ydinaluetta, kulttuuri- ja viihdetoimialaa, jossa teoksia luodaan usein muuten kuin työsuhteissa. Esimerkiksi Teoston edustamat säveltäjät, sanoittajat ja sovittajat eivät tee luovaa työtä työsuhteessa vaan yleensä ammatinharjoittajina tai yrittäjinä. Ehdotetusta säännöksestä työnantajille koituvat edut luultavasti johtaisivat kehitykseen, jossa tilaus- tai toimeksiantoperusteisia yhteistyösuhteita pyrittäisiin muuttamaan tai naamioimaan lyhytaikaisiksi työsuhteiksi. Toisin kuin esityksessä väitetään, tämä johtaisi myös tekijöiden kollektiivikorvausten vaarantumiseen: kollektiivihallinnon piiriin aiemmin kuuluneet oikeudet siirtyisivät työnantajalle kertakorvausta vastaan eikä niistä voisi enää myöhemmin saada käyttökorvauksia järjestön kautta. Tekijöiden käytettävissä olevien kollektiivihallintopalveluiden alaa kaventaisi vähitellen myös se, että työnantajan lain nojalla saama käyttöoikeus laajenisi rajoituksetta yhä

uusille markkinoille ja teosten käyttöalueille. Uusia markkinoita koskevia oikeuksia ei siten jäisi enää luovutettavaksi kollektiivihallintoon, koska ne olisivat jo työnantajan hallussa.

Helsingissä, joulukuun 7 päivänä 2009

Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y.

Katri Sipilä
toimitusjohtaja

Martti Kivistö
lakiasiainjohtaja

Mikä Teosto on?

Teosto on vuonna 1928 perustettu säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikinkustantajien tekijänoikeusjärjestö. Edustamme noin 20 000:ta kotimaista musiikin tekijää ja kustantajaa, ja lisäksi vastavuoroisuussopimusten kautta noin kahta miljoonaa ulkomaista oikeudenhaltijaa. Keräämistämme musiikin esitys- ja tallennuskorvauksista jaoimme vuonna 2008 oikeudenomistajillemme 85,8 %.

Teosto toimii yhdysiteenä musiikin tekijöiden ja käyttäjien välillä huolehtien siitä, että musiikin käyttäjät saavat luvat musiikin käyttöön ja että oikeudenomistajat saavat korvaukset teostensa käyttämisestä. Oikeuksien hallinnoinnin lisäksi Teosto edistää monin tavoin kansallista kulttuuria. Yhdistyksen aatteelliseen toimintaan kuuluu suomalaisen luovan säveltaiteen edistäminen.